

Fejesvölgyi források

Fejesvölgy a Vámosi, Fejesvölgy és a Kőhíd utcáknál kezdődik, és áthaladva az állatkert területén a Betekints völgnél, az állatkerti alsó parkolónál ér véget. Az egyik monda szerint István király ebben a völgyben fejeztette le és négyeltette fel Koppány testét, azonban ennek a hagyománynak nincs történelmi megalapozottsága. Egy másik monda a völgy nevének kialakulását a város harmadik török megszállásához köti 1592-'93-ra. Ebben az időben a veszprémiek a völgybe egy egész török csapatot beszorítottak, és a hegyekről leeresztett kővel teli hordókkal és szikladarabokkal zúzták őket össze. A völgyben források fakadtak. Az ún. Fejesvölgyi kút a város legrégebb, és legjobb vizet adó kútjainak egyike volt, amit elsősorban a Jeruzsálemhegyi lakók használtak. A korabeli vízbázisvédelmi intézkedést 1846-ban az jelentette, hogy a kanásznak előírták, hogy a kúttól 20 ölnyi távolságban itathatja csak a kondát [1.]

Bolgár Mihály piarista szerzetes hosszú ideig vizsgálta Veszprém város vízellátásának lehetőségeit. Ennek a munkának a során a város bel- és külterületén is komoly mennyiségi és minőségi méréseket és elemzéseket végzett az ismert kutak és források vize tekintetében. Az elemzésekből megállapította, hogy a város lakott területén lévő talajvízkutak olyannyira szennyezettek, illetve csekély hozamúak, hogy azokból lehetetlenség megoldani a város vízellátását. Javaslatára szerint a város környéki források vizét összegyűjtve és a városba vezetve a jó minőségű forrásvízzel „félmillió lakosú várost is el tudnának állandóan látni.” A városi vízellátás tervezése során Bolgár Mihály tapasztalatait is figyelembe vették. A vizsgálódásai során a Fejesvölgyi források hozamát mérve a vízhozam 6,16 l/s-nak adódott, ami a veszprémi források nagy részének hozamához képest kétszeres hozamnak felelt meg. A vízminőség tekintetében is pozitív tapasztalatai voltak: „A fejes-völgyi forrás egészséges ivóvizet szolgáltat úgy az összes szilárd rész, mint chlor, salétromsav és szerves anyag megengedett határon alul marad, az ammónium pedig teljesen hiányzik”.

Így tehát Veszprém város vízellátásának vízbázisát a városi vízmű üzembe állításakor 1896-ban a Kiskúti források mellett az ún. Fejesvölgyi források adták. Az 1894. június 14-én elkészült *Műszaki leírás Veszprém város vízvezetékéhez* című dokumentum *1. Víznyerési telep* című fejezetében a tervező így fogalmaz: „Az 1893. év nyarán tett észlelésekből és mérésekből (...) megállapított, hogy a számos rendelkezésre álló forrás közül a célnak legjobban megfelelnek a fejes-völgyi és kiskúti források, melyek összesen 22,23 liternyi vizet adnak másodpercenként. A fejes-völgyi forrás a Fejes-völgy mély fenekén tör elő, mely terület mély szakadék és vízmosásokkal telt szántóföldek borítanak, kis részben erdősséggel. (...) Mivel tehát a nevezett források úgy a városhoz való közelségük, mint magassági fekvésük, vizük elégséges és állandó mennyisége s hőfoka miatt a célnak legjobban felelnek meg: egyedül ezek voltak combinatioba vehetők...”

Ahhoz, hogy a forrásvíz kinyerhető és eljuttatható legyen a gépházhoz, mindenekelőtt gondoskodni kellett a forrás foglalásáról. A forrás foglalását a következőképpen tervezeték megvalósítani: „A forrás csoportok vizének gyűjtésére azok megfelelő pontjain szükség szerinti méretű cementfalazatú téglakna van tervezve, szám szerint két darab úgy, mint a kiskúti és fejes-völgyi forrás csoportoknál, melyeknek célja a forrásvizek összegyűjtése. Ezen aknában a víz fel fog emelkedni és saját esése folytán vezetetik agyagcsöveken egy gyűjtőkútba, mely a fürdő-utca Séd folyó felőli végén lévő tisztásra vezetetik, szintén téglából cementbe rakva.”

Sajnos a Fejesvölgyi források vízminőség szempontjából meglehetősen sérülékenynek bizonyultak. Mivel a források egy mély nagyeesésű völgy aljában találhatóak, ezért a csapadékos időszakban a völgyből lezúduló csapadékvíz komoly vízminőségi problémákat okozott - a víz zavarossá vált, esetenként kisebb fertőzöttség is kimutatható volt. 1901. március 4-én például a Sédén árhullám vonult le, és ebből következően a vízellátó hálózatba iszapos zavaros víz került, emiatt a vízszolgáltatást egy napig szüneteltetni kellett.

A Fejesvölgyi forrásokat 1910-'12-ben fertőzöttség miatt többször le kellett zárni. A problémát úgy tervezték orvosolni, hogy a kút környékén csapadékvíz elvezető árkot építenek. 1908-ban sort is kerítettek a völgyfenék lebetonozására, azonban ez nem hozott eredményt. Következő próbálkozásként a források agyaggal történő szigetelését végezték el, amely próbálkozás szintén nem eredményezett jobb vízminőséget. 1911-ben a vízminőségi problémát a vízben a salétromsav ugrásszerű megemelkedése okozta. Kiderült, hogy a források szennyezése a Jeruzsálemhegy beépített területéről származott. A szennyezés kizárására további árkot betonoztak ki és 1,5 m magas támfalakat építettek. Alagsóhálózatot építettek a kút körül 0,60 m mélyen. A források ivóvízhálózatba való bekötését szolgáló kőagyagcsöveket vékonyfalú öntöttvas csövekre cserélték és a forrásokat külön-külön csővel kötötték be a gyűjtőkutakhoz, ami lehetővé tette az egyes források kizárását a vízszolgáltatásból. A kutak aknáit is újra betonozták, valamint a gépházi gyűjtőkút előtt külön fogadóakna létesült a Fejesvölgyi forrásvíz számára.

A Fejesvölgyi források vízminőségi problémái a későbbiekben is elő-előkerültek. 1950-ben például a város akkori tisztifőorvosa a következőket állapította meg: „A Fejesvölgy 5. sz. gyűjtőkút és a Vörös Október u.-i közcsap magasabb csíraszama jelenleg kifogás tárgyát képezi. A Fejesvölgy 5. sz. kút magasabb csíraszama a gyűjtőkút feletti szeméttelével lehet összefüggésben”. Felhívta továbbá a figyelmet, hogy: „a felületi vizet adó források szennyezése esetenként járványok terjesztője is lehet. Nemcsak a régi források elkerítése szükséges, hanem a nyáron bekapcsolt Lampert – kerti forrásé is.”

Sajnos a Fejesvölgyi forrásokkal kapcsolatos problémák a továbbiakban sem szűntek meg. 1958. júniusában a hosszantartó szárazság után jött felhőszakadás következtében a hálózatba került fertőzött víz tömeges megbetegedéseket okozott a városban. A KÖJÁL igazgatója nátrium-hipokloritos atmoszféra rendelt el a város ivóvízhálózatán. A Fejesvölgyi forrásokat, mint a fertőzés feltételezett gócpontját ki is iktatta az ellátórendszerből. Alig egy hónap múlva a városi tanács kérésére a nyári vízhiányra tekintettel a KÖJÁL engedélyezi a vízbázis visszakapcsolását. A hatóság az engedélyben megemlíti a védőterület korábbi szennyezőforrásait: „legeltetés, állati és emberi ürülék, cigánytábor” melyek továbbra is veszélyt jelentenek a vízminőségre. Jelzik továbbá, hogy az abban az évben nyílt állatkert is

veszélyeztetni a források védőterületét, ezért az állatkert működését ilyen szempontból is szabályozni szükséges. [2.]

A fejesvölgyi források véglegesen az 1980-as években lettek kiiktatva a városi vízellátó hálózathoz. Érdekes, hogy volt olyan időszak, amikor rákok tenyésztésre használták fel a források vizét az állatkerttel együttműködve.

Irodalomjegyzék:

[1.] Varga Béla: Veszprém város lexikona

[2.] Kovács Győző –Laki P.: Csöbe terelt források, avagy vízkérdések és válaszok